

НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ НА XII ЗІЗДІ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ.

Одно з найбільш важких питань в радянській федерації було національне питання, головне в неросійських частинах федерації, де часто немічними людьми на місцях проводили безтактну, односторонню політику. Це й довело до того, що на з'їзді Комуністичної Партії в Москві в квітні 1923 року, поодинокі видні комуністи з автономних та незалежних республік радянської Спілки виступили з острими докладами проти великоруського шовінізму. По правді цілий зїзд проходив під цим знаком, себто вирішення національного питання. Ми без додатків від себе подаємо понизше дуже цікаву резолюцію тов. Сталіна, прийняту на тому-ж зїзді, та тільки констатуємо, що українським патріотам і контрреволюціонерам цим рішенням вибивається одиноким зброю з рук, якою вони воювали проти радянського уряду і комуністичної партії. В резолюції тов. Сталіна є чимало матеріалу, який вказує часто на грубі помилки деяких людей в провінціях і ми також про це знаємо. Але ніколи ми не зражувався тими помилками, а вірили, що вони будуть направлені. І як бачимо — радянська федерація відіткнувши після кількох років впертої збройної боротьби забирати до впорядкування ненормальних дотепер внутрішніх відносин. І всевітній, свідомий пролетаріат ще більше стає гордий, дивлячись на розвиток соціалістичних республік та на кращі умови в них. І це без сумніву найкраща зброя, яка безрозбиває ворогів робітничо-селянської влади. Приступаємо до резолюції тов. Сталіна на тему: **“Національні моменти в партійному і державному будівництві”**.

І.

1) Розвиток капіталізму зробив це в минулому столітті тенденцію інтернаціональних способів виробництва і обміну, знищення національної замкнутості, господарського зближення всіх народів і поступенного об'єднання великих територій в одну звязану цілість. Дальший розвиток капіталізму, розвиток світового ринку, налагодження великих морських і залізничних шляхів, звиз кіпталу і т. д. це більше скріпили його тенденцію, звязавши ріжнородні народи міжнародним поділом праці і всебічної взаємної залежності. По скільки цей процес мав вплив на величезний розвиток виробничих сил, по скільки він улекшував знищення національної окремішності і протиположення інтересів ріжних народів. Він був і залишається процесом поступовим, бо підготовляє матеріальні попередні положення майбутнього світового соціалістичного господарства.

2) Але ця тенденція розвивалася в окремих формах, зовсім не відповідаючи її внутрішньому історичному змістові. Взаємна залежність народів і господарське об'єднання територій установлювалися в ході розвитку капіталізму не шляхом співробітництва народів, як рівноправних одиниць, а в порядку підпорядкування одних народів, менше розвинутих, народам більше розвинутих. Колоніальні грабїжі і насильства, національна неволя і нерівність, імперіалістичне свавільство і самоцінство, колоніальне рабство і національне безправство! всі ці боротьба “цивілізованих” націй між собою за пановання над “нецивілізованими” народами, — ось такі форми, в рамках яких проводився процес господарського зближення народів. Тому й разом з тенденцією об'єднання наростає тенденція знищення насильних форм цього об'єднання, боротьба за визволення поневолених колоній і залежних національностей від імперіалістичної неволі. По скільки ця друга тенденція викликала негодование поневолених мас проти імперіалістичних форм об'єднання, постільки вона жадала об'єднання народів на принципах співробітництва і добровільного союзу. Вона була і залишається тенденцією прогресивною, бо вона підготує духові попередні положення майбутнього соціалістичного господарства.

3) Боротьба цих двох основних тенденцій, виявлених в формах ріжних капіталізмів, наповняє історію багатьох національних буржуазних держав за останнє півстоліття. Непримирима протилежність між цими тенденціями в рамках капіталістичного розвитку, лягла в основу внутрішньої неспроможності і органічної впертості буржуазних колоніальних держав. Немічність непорозуміння у внутрішніх держав і немічність війни між такими державами; розпад старих колоніальних держав і творення нових; нова погоня за колоніями і новий розпад багатонаціональних держав, що веде до нової перебудови політичної мапи світа, — такі виследи цієї основної протилежності. Розпад старої Росії, Австро-Угорщини і Туреччини, з одного боку, — історія таких колоніальних держав, як Англія і стара Німеччина — з другого боку, квітці, “велика” імперіалістична війна і зростаючий рух колоніальних і неволево-неправних народів, — всі ці і подібні факти переконують нас, що боротьба за визволення і слабкість багатонаціональних буржуазних держав.

Таким чином, непримириме протівенство між процесом господарського об'єднання народів і імперіалістичними способами цього об'єднання зродило неспроможність, безсила буржуазія знайти правдивий шлях до вирішення національного питання.

4) Наша партія мала на увазі ці умови, поклавши в основу своєї політики по національному питанню право-націй на самообрання, право народів на самостійне державне існування. Ще в перші дні свого існування, на першому з'їзді (в 1898 році), як приналежності капіталізму по лінії національного питання не впади ще вирішувати з вперливою ясністю, комуністична партія признала за національностями це слушне право. Пізніше вона вперто підтверджувала свою національну програму в спеціальних постановках і рішеннях на своїх з'їздах і конференціях аж до жовтневої революції 1917 року. Імперіалістична війна і тісніше звязаний з нею революційний рух в колоніях давали нове підтвердження постановкам партії по національному питанню. Зміст тих постановок заключається: а) в рішучому поборюванні всіх і всяких форм приневолення у відношенні національностей; б) в признанні рівності і суверенності народів в справі поладження їх долі; в) в признанні положення, що сильніші об'єднання народів може бути переведене на принципи співробітництва і добровільності; г) в проголошенні тієї істини, що здійснення такого об'єднання можливо тільки при допомозі повалення влади капіталу.

Цю визвольну національну програму наша партія все протиставляла в своїй праці як відкрито-поневолюючій політиці царизму, так і півімперіалістичній політиці меншевіків і есерів. Як-що русифікаторська політика царизму створила пропасть між царизмом і націоналістами старої Росії, півімперіалістична політика меншевіків і есерів привела до відходу кращих елементів тих національностей від керенщини, то визвольна політика нашої партії завоювала собі співчуття і піддержку широких мас тих національностей в її боротьбі проти царизму і імперіалістичної російської буржуазії. Ледво можна сумніватися в тому, що це співчуття і ця піддержка послужили одним з рішучих моментів, що дали побіду нашої партії в жовтневі дні.

5) Жовтнева революція 1917 р. зробила практичні підсум-

ки постановам нашої партії по національному питанню. Скинувши владу дідачів і капіталістів, основних винників національного поневолення, та поставивши при владі пролетаріат, жовтнева революція одним ударом розірвала пута національного гніту, перевернула старі відношення між народами, підірвала стару національну ворожнечу, розчистила почву для співробітництва народів і завоювала російському пролетаріату довіру його братів інших національностей не тільки в Росії, але і в Європі, та Азії. Мабуть не треба доказувати, що без такого довіря пролетаріат старої Росії не зміг би побідити Колчака і Денікіна, Юденича і Вранглія. З другого боку, без сумніву, що поневолені національності не спромоглися добути своє визволення, якби в центрі Росії не було диктатури пролетаріату. Національну ворожнечу і національні сутинки годі обминати, доки влада в руках капіталу, доки дрібна буржуазія і перш усього, селянство буйшої “державної” нації, переповнене націоналістичними пересудами, йдуть за капіталістами; і навпаки, національний мир і національну свободу можна рахувати забезпеченими, як селянство і інші дрібнобуржуазні верстви йдуть за пролетаріатом, то значить, як-що забезпечена диктатура пролетаріату. Тому побіда влади рад і закріплення диктатури пролетаріату являються тою базою, тим фундаментом, на основі якого може бути влаштоване братське співробітництво народів в єдиному господарському союзі.

6) Але результати жовтневої революції не кінчаються на знищення національного поневолення, створенням почви для об'єднання народів. В ході свого розвитку жовтнева революція виробила ще й форми того об'єднання, намітила основні лінії, по яких повинно будуватися об'єднання народів в одну союзна державу. В першій період революції, коли трудові маси національностей вперше почувли себе самостійними національними величинами між тим, як загрозла міжнародній інтервенції не представляла ще реальної небезпеки — співробітництво народів не мало ще повної ясності, різко уставленої форми. В період горожанської війни і інтервенції, як інтереси військово-самооборони національних республік виступили на перший план, і рівночасно, як питання господарського будовання не було ще на черзі, — співробітництво прийняло форму військово-союзного союзу. Вкінці, в повноенний період, як питання відбудови знівчених війною виробничих сил стали головними, військово-союз був доповнений союзом господарським. Об'єднання національних республік в спілку (союз) радянських республік, являється кінцевим етапом розвитку форм співробітництва, прийнятих на цей раз характер військово-господарського і політичного об'єднання народів в одну багатонаціональну радянську державу.

Таким робом пролетаріат найшов в радянському устрою ключ до правдивого вирішення національного питання, він відкрив в ньому дорогу організації міцнішої багатонаціональної держави на принципах національного рівноправства і доброго бажання.

7) Але знайти ключ правдивого вирішення національного питання не значить ще вирішити його повністю і кінцево, вичерпати це рішення в його конкретно-практичному здійсненні. Для правдивого переведення в життя національної програми, видигненої жовтневою революцією, необхідно ще побороти ту перешкоду, яка передана нам в насліддів переднього періоду національного поневолення, і яку не можна побороти в короткому часі, одним ударом.

Це насліддів заключається по перше в пережитках великодержавного шовінізму, що являється відбиткою буйших привілейованих умов Росії. Ці пережитки живуть ще в головах наших радянських урядовців, центральних і місцевих, вони гніздяться в наших державних установах, в центральних і місцевих, вони одержують підкріплення в виді “нових” сміновиховських — російських — шовіністичних відрухів, що все більше розростаються в звязку з новою економічною політикою (непом). Практично вони виявляються в легковажності і бездушно-бюрократичному відношенні російських радянських урядовців до потреб національних республік. **Багатонаціональна радянська держава може стати дійсно могутною, а співробітництво народів в ній дійсно братерське в тому випадку, як ті пережитки будуть знищені в практиці наших державних установ рішучо і безповоротно.**

Положення в ряді національних республік (Україна, Білорусь, Грузія, Азербайджан, Туркестан і т. д.) зложуються ще й тим, що значна частина робітничої класи, яка по правді і є основною опорою Радянської влади, належить до російської національності. В тих районах звязок між містом і селом, робітничою класою і селянством, зустрічає сильніший перепони в пережитках російського шовінізму так в партійних, як і радянських органах. В тих умовах розмови про висіть російської культури і видання немічності побіди більш високої російської культури над культурами трохи відсталих народів (української, азербайджанської, білоруської, киргизької і т. д.) являється не чим иншим, як спробою закріплення пановання російської національності. **ТОМУ, РІШУЧА БОРЬБА ЗА ПЕРЕЖИТКАМИ РОСІЙСЬКОГО ШОВІНІЗМУ ЯВЛЯЄТЬСЯ ЧЕРГОВОЮ І ПЕРШОЮ ЗАДАЧОЮ НАШОЇ ПАРТІЇ.**

Це насліддів заключається (по друге) в фактичній, то є господарській і культурній нерівності національностей спілки радянських республік. Права національна рівність, добута жовтневою революцією, являється великим здобутком народів, але воно не рішає само собою національного питання. Ряд республік і народів, що не переходили капіталізму, що не мали або зовсім не мали свого пролетаріату, відсталі в господарському і культурному відношенні, не в силі повністю використати права і можливості, які дає їм національне рівноправство, не в силі піднятися на вищій ступень розвитку і таким робом дідати національності, що пішли вперед, без дошньої і дійсної помочи із зовні. Причини цієї фактичної нерівності ховаються не тільки в історії тих народів, але і в політичному паризму та російській буржуазії, які намагалися повернути країну в виключно сирітські райони, експлуатовані промислово-розвитими центральними районами. Побороти цю нерівність в короткому часі, ліквідувати це насліддів за одина два роки, неможливо. Ще Х. зїзд нашої партії відзначив, що “знищення фактичної нерівності є довгий процес, який потребує впертої і неуступливої боротьби з усіма пережитками національного гніту і колоніального рабства”. **Але побороти це треба обовязково.** І побороти можна тільки шляхом дійсної і довгої помочи російському пролетаріату відсталіми народами радянської спілки в їх господарському і культурному розвитку.

Поміч ця повинна в першу чергу виявитися в практичних заходах по створенню в республіках, (що давніше були національно поневолені), промислових пристановок з максимальним притяганням місцевого населення. В кінці поміч та повинна йти, згідно резолюції Х. зїзда, рівнобіжно з боротьбою трудових мас проти ростищих з непом місцевих і колишніх експлуатованих верств, за закріплення своїх соціальних позицій. Посильки ті республіки являються по природі сільськогосподарськими районами, внутрішні соціальні заходи повинні перш усього йти по дорозі надання трудових мас землемо на рахунок вільного державного фонду.

(Кінець буде.)

ІНТЕРВ'Ю З РАДЕКОМ В БЕРЛІНІ.

Дня 12 мая ц. р. приїхав з Москви в Берлін член колегії Народного комісаріату закордонних справ С.С.Р.Р. Карло Радек і в звязку з нотою лорда Корзона, та убійством Воробського в Льозанні, заявив представникам преси:

— “Як виїздив я з Москви, то там ждали на одержання англійської ноти, а нам ще не була вона відома точно. На всякий випадок про ноту можна сказати тільки одне — вона розрахована на зрівняння відносин з Радянською Спілкою. Ані одна держава не може згодитися на це, щоб друга держава приказувала, кому бути послом і в якій-небудь країні, а тут скажемо в Афганістані або Персії. Незнаючи покищо точного тексту ноти Корзона, я можу вже тепер сказати, що якщо-що в ноті говориться про антанглійську пропаганду радянського уряду, то це й є результатом роздражання, яке виражається провалом англійської політики в Персії, де англофільський кабінет пішов до димісії. Це-ж саме і в інших державах середньої Азії.

Радянський уряд багато разів і офіційно і неофіційно у відповідь на ріжні англійські протести, жадав, щоб Англія означила свої інтереси на Сході, і точно вказала, що рахує вона протианглійською пропагандою в Азії.

Завданням радянського уряду є старатися про власні інтереси, а зовсім не вичитувати з очей пана Корзона, чого хоче Англія. І як-що Корзон думає, що така активна тактика може піддержати англійський престиж, то дуже помиляється. Його удари по Радянській Спілці за оборону інтересів на Сході переконують східні країни, в дійсному відношенні до них Англія і піднесуть симпатії народних мас Сходу до Радянської Спілки Республік.

Якщо Англія в питанні про неутральні водні області думає, що при відсутності міжнародно-правних норм питання вирішиться її інтересами і домагаючись, то й тут, розуміється, вона допустить істнуючу помилку, бо вирішати ці спірні питання, можна тільки дорожкою договірних відношень. Літвінов у відповідь, що попереджала англійський ультиматум, на англійську ноту з 28. IV. ц. р. пропонував погодити питання або радянсько-англійським договором, або на міжнародній конференції по цьому питанню. Але, розуміється, С.С.Р.Р. не може рахувати прикази англійського уряду — міжнародним правом.

Домагання про винагороду за вчинки радянського уряду по відношенню до англійських громадян, які були підчас горожанської війни, робить досить смішне вражіння; після трох років лорд Корзон згадав про покраного смертю в 1920 р. Дейвсона. Як-що йому вигідно видивити на сцену цей факт, то і Радянська Спілка може сказати, що вона не забуде це про свавільні вчинки англійських державних органів в Архангельську, що потягнули за собою сотні російських жертв, а також ми тямимо про розстріл 26 людей по приказу англійського комісара Тиг-Джонса в Баку. Тут маємо рахунки і контррахунки, і С.С.Р.Р. не відмовиться від спільного переглядання їх. Але-ж все це тільки прикриття правдивих плянів Англії. Корзон користується суматохою для нового натиску, метою якого є не заключати договори по спірні середно-азійські питання з С.С.Р.Р., а за це злізкувати радянську владу на Близькому Сході. Як-що дійде до зрівняння відносин з Англією, то розуміється, що це зрівняння буде початком натиску на всіх доступних англійському імперіалізмові пунктах Європи і Азії. Цей натиск буде означати, що Англія переходить від спроб Лойда Джорджа найти средство “мирне” на Сході, — до політики на взір Рупа. Але Радянська Спілка не Руп і історія докаже ще, хто вийде верх.

Виступ Англії є спробою ру-

шити вже наміченого і зарисованого економічного підйому С.С.Р.Р. Ще в 1918 р., як Ленін в місяці цвітні говорив про економічну політику, не скеровану до загальної націоналізації, антанта зірвала її своєю інтервенцією і примусила Радянську Федерацію перейти до воєнного комунізму і терору. Інтервенція закінчилася тоді воєнною катастрофою антанти, але без сумніву задержала розвиток Радянських Республік. Півтора року мира дали значний економічний підйом не дивлячись на тяжкий неуспіх. Сьогодні рука англійського імперіалізму намагається це раз примусити С.С.Р.Р. кинути плуг та взятися за зброю.

Всі народи Радянських Республік будуть знати, що Англія намагається задушити в першу чергу Росію, не тільки тому, що вона Радянська Росія, але тому, що вона Росія. Але, як-що перша спроба Англії і її союзників закінчилася воєнним банкрутвом антанти, то друга закінчиться ще поганіше для них. Нехай не забувають, що ми не в першому році, після Версальського мира, а на п'ятому році по підписанню його. Ми на п'ятому році хитань Європи і викристалізованих зовсім виразно протилежностей між партнерами Версальського договору, про-

тилежностей, про які ані на хвильку не треба забувати при оцінці ситуації. Маска англійського імперіалізму, як оборонця і поборника відбудови Європи, новим актом англійського імперіалізму зірвана!”

Про убійство Воробського, К. Радек сказав: “Убійство Воробського є без сумніву продуктом офіційної англійської антирадянської пропаганди та англійських погроз. Під натиском Англії швайцарський уряд дозволів собі відмовити представникові держави, що займає шесту частину земської кулі, в праві, яким користуються уряди найменших країн, скажемо, князівства Монако. І через створення англійським урядом атмосферу, швайцарський уряд, що має сотні шпіонів для слідження за кожним “підозрілим” комуністом, не найшов средства для охорони радянського представника, проти якого зовсім отверто чути було завзввання до убійства.”

Англія жаліється на радянську пропаганду, але від тої пропаганди не загинув ще ані один англійський представник. А наслідком “невинної” пропаганди лорда Корзона в Льозанні — лежить труп Воробського. Його кров — це підпис Спілки Соціалістичних Радянських Республік даний на акті про проливни. Але — хто сіє вітер, жати буде бурю”.

Подав З. М.

“НОВА КУЛЬТУРА”

У Львові появилася перше число робітничо-соціалістичного журналу-місячника “Нова Культура”, який поставив собі за мету задоволення всіх потреб, служити інтересам умового розвитку широких мас і поглиблювати революційний соціалістичний світогляд.

“Нова Культура” має стати тим жерелом для трудових мас, з якого черпатимуть вони знання нової пролетарської культури. “Нова Культура” має вказувати працюючим масам шлях до визволення і дивити товчок до визволення і поглиблення всіх виявів життя робітничого і бідного селянства. В журналі “Нова Культура” беруть участь найкращі революційні письменники, так з Радянської України, як і з поза неї. “Нова Культура” ставить собі завданням допомогти широкому пролетарським масам у виробленню та здобуттю ясного соціалістичного марксістського світогляду.

Є це перший робітничий журнал в Галичині і робота, яку намітив він собі, справді велика та пекуча. Дотепер українське робітництво й селянство не маючи власного журналу, було примушене користуватися шовіністичними патріотичними виданнями. “Нова Культура” цю прогалину в духовому житті трудових мас заповнює. Мабуть не треба багато говорити, що існування такого журналу на терені Сх. Галичини необхідне. Не забуваймо, що класова свідомість в краю тільки пробуджується в широких масах і її треба всіма способами піддержувати. А піддержувати можна тільки при допомозі друкованого слова. Тижневик “Земля і Воля” має надто мало місця, щоб присвячувати його ріжним пекучим питанням. Він ледво може докупувати важливі політичні події. “Нова Культура” являється широко пролетарсько-соціалістичною трибуною. Але мабуть кожному відомо добре відношення в Галичині, в яких робітничий журнал, при страшний дорожничій друкі й павенурі навіть при найкращій волі читачів в краю, не в силі удержатися. Одинока надія на грошеву піддержку закордонних товаришів, головне в Америці і Канаді. Закопанські робітничі, які все приходять з допомогою робітничим організаціям, мусять на цей раз звернути увагу і на журнал “Нова Культура” — одиний соціалістичний журнал в Галичині. Відо-

мо всім, що американські пролетарські видання, як “Робітничий”, “Голос Праці” і т. д. польська влада в Галичині не допускає і тимсамим трудові галицькі маси обмежуються тільки політичним тижневиком “Земля і Воля”. Але цього за мало. Кожній свідомий робітник повинен передлати собі “Нову Культуру” пам'ятаючи, що тимсамим він допомагає до поширення класової, соціалістичної свідомости в Галичині. Кожній свідомий робітник повинен пам'ятати, що шовіністичний журнал у Львові “Літературно-Науковий Вістник” піддержує американські патріоти, щоб дати йому змогу існування, а яку роботу він робить, кожний знає. І не повинно бути ані одного товариша, який з легковажним віднесенням до справи видання “Нова Культура”. Це наша урядоварна робота, якою ми загнурємо широку працюючу масу, що дотепер розпропащана. Передплата “Нова Культура” буде не тільки передлатою, але й великим ділом в пробуджуванню класової свідомости Сх. Галичини. Хто хоче бути активним учасником — нехай докуче у цьому важному виданні. Річна передплата 2 долари, піврічна 1 долар (Адреса: “Nova Kultura”, Lwów, ul. Ruska 3, East Galicia.) Найкраще складати передлату через робітничі редакції та видатися ті гуртом.

Товариші Робітничі! При кожній нагоді пам'ятайте, що в краю тяжко бореться за своє існування робітничий журнал, та що наша солідарність дозволяє загинути йому! Ви велик не раз давали доказ своєї сили, організованості і свідомости, дайте й тут, тимбільше, що журнал видатий в Галичині і його праця надзвичайно велика та важна. Робітничу класу ніхто не визволить, тільки саме робітництво, а визволення запевнене при відповідній освіті трудових мас. Освіта ця — “Нова Культура” у Львові і ніхто инший, тільки свідоме робітництво допоможе її у величій творчій праці серед галицького робітництва й бідного селянства.

М. Ірчан.

Товариші! Відновляйте передлату на “Українські Робітничі Вісті”.

Не забувайте також про президентський фонд однієї української робітничої газети в Канаді!